

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**на дисертаційну роботу Чорного Владислава Михайловича на тему:
«Забезпечення економічної безпеки українських підприємств на світовому
ринку зерна»,**

**подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської
діяльності**

**Актуальність теми дисертаційного дослідження та його зв'язок з
державними науковими програмами і темами**

Одним із пріоритетних напрямків розвитку нашої країни, визначених у Законі України «Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», є реформування галузі сільського господарства. Зернове господарство – стратегічно важливий сектор аграрної галузі, що зазнав значного прогресу за останні чотири роки. Збільшення обсягів виробництва та експорту зерна дозволило посилити продовольчу безпеку країни, наповнити бюджет валютними надходженнями, забезпечити зростання частки сільського господарства у ВВП. Подальше становлення вітчизняного аграрного сектора як провідного експортера зернових в світі значним чином залежить від якості управління рівнем економічної безпеки на українських підприємствах, як елементу системи ефективного управління підприємством.

Формування механізму забезпечення вітчизняних аграрних підприємств при виході на світовий ринок зерна сприятиме захисту суб'єктів господарювання від загроз середовища, успішному здійсненню зовнішньоекономічних операцій, опануванню нових перспективних ринків збуту.

Зазначене обумовлює важливість і актуальність дисертаційного дослідження Чорного Владислава Михайловича, яке присвячене дослідженню

механізму забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств при виході на світовий ринок зерна та розробці науково-практичних рекомендацій по його вдосконаленню.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», зокрема кафедри управління фінансово-економічною безпекою ВНЗ «Університет економіки та права «Крок» «Забезпечення захисту економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0114U006338).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими на теоретичному та емпіричному рівнях. Їх достовірність базується на опрацюванні низки статистично-інформаційних та аналітичних матеріалів Державного комітету статистики України, міжнародних організацій, зокрема Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН, Американської агенції сільського господарства та агробізнесу, дані звітності та офіційних сайтів вітчизняних агровиробників (АХ «ІМК», ДП «Хліб України», ТОВ СП «Нібулон», ЗАТ «АТ Каргілл», ТОВ «Луї Дрейфус Комодитиз Україна Лтд.», ТОВ «Кернел-Трейд», ПАТ «ДПЗКУ», ПП «Гленкор Грейн Україна», ФГ «Агро-Схід» тощо), а також робіт провідних українських і зарубіжних учених.

Положення дисертації базуються на використанні як загальнонаукових, так і специфічних методів пізнання. Зокрема використовувалися наступні методи дослідження: діалектичний та історичний; структурного аналізу та синтезу; статистичного аналізу; експертної, факторної та рейтингової оцінки; економіко-математичні та графічні; математичного моделювання та ін.

Наукова новизна одержаних результатів

Найбільш суттєві результати, що розкривають особистий внесок дисертанта у розробку досліджуваної проблеми та характеризують новизну дослідження, полягають у наступному:

- розроблено алгоритм проведення адаптації українських підприємств до загроз при виході на світовий ринок зерна з метою побудови ефективної стратегії щодо нівелювання або мінімізації ризиків (с. 187-197);
- розроблено механізм підвищення рівня економічної безпеки вітчизняних аграрних підприємств, що виходять на світовий ринок зерна, який включає рівні макро- та мікрорегулювання, виділені суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти оцінки та заходи зміцнення економічної безпеки на кожному з рівнів (с. 203-207);
- розширено та уточнено перелік деструктивних чинників притаманних для вітчизняних аграрних підприємств-виробників, що виходять на світовий ринок зерна, який включає характерні загрози та враховує техніко-економічні особливості суб'єктів галузі (с. 63);
- удосконалено методику оцінки рівня економічної безпеки українських підприємств-виробників при виході на світовий ринок зерна, що базується на розширеному та уточненому переліку показників, які поєднують кількісні та якісні індикатори, специфічні для аграрних підприємств та зовнішньоекономічних операцій. Методика комплексної оцінки економічної безпеки підприємств адаптована для оцінки рівня економічної безпеки аграрних підприємств при виході на світовий ринок зерна і включає комплексний показник для оцінки рівня впливу внутрішніх загроз та загроз зовнішньоторговельної діяльності (с. 167-169, 180-184).

Наукове і практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретико-методичні положення, викладені у дисертації Чорного В.М., характеризуються важливим науковим значенням, яке полягає у поглибленні існуючих положень безпекознавства елементами, які враховують специфіку

процесу забезпечення економічної безпеки виробників зерна при виході на світовий ринок.

Дисертаційна робота має важливе практичне значення, яке зумовлюється можливістю використання її положень: Вищими навчальними закладами України – при підготовці навчально-методичного забезпечення та викладенні навчальних дисциплін; приватними підприємствами – для забезпечення аналітичної діяльності, прийняття рішень та розроблення стратегій забезпечення економічної безпеки при виході на зовнішні ринки. Наукові розробки, висновки, практичні рекомендації автора використано вітчизняною корпорацією ДАК «Хліб України» при формуванні рекомендованого переліку засобів моніторингу для стратегічного аналізу середовища зовнішньоекономічної діяльності (довідка №1-6-10/75 від 09.02.2017 р.), ДП «Одесазерно» при впровадженні сучасних засобів моніторингу рівня економічної безпеки та рівня готовності підприємства до здійснення зовнішньоекономічних операцій (довідка №15-02/2017 від 13.02.2017 р.), ДП «Торговий дім «Укрхлібпродукти» при аналізі перспектив виходу на зовнішній ринок аграрної продукції для оцінювання рівня ризикованості середовища (довідка №9-02/2017 від 09.02.2017 р.).

Повнота викладу наукових результатів дослідження в авторефераті та опублікованих працях

Матеріали дисертаційного дослідження Чорного В.М. достатньою мірою висвітлені в наукових працях автора. За результатами дослідження опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 4,35 д. а. (з яких 4,35 д. а. належать особисто автору), у тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях та виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (2,73 д.а.), 2 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав (1 д.а.), 5 – в інших виданнях (0,62 д. а.).

Результати дослідження пройшли апробацію на 5 міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України до такого виду робіт. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Чорним В.М. дисертаційного дослідження. Автореферат ідентично узагальнює та відображає основні положення, викладені у дисертації.

Зауваження і дискусійні положення дисертації

Позитивно оцінюючи здобутки автора, вважаємо за доцільне зазначити зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення.

1. Недостатньо чітким вважається поділ деструктивних чинників, притаманних аграрним підприємствам при виході на світові ринки зерна, на внутрішні та зовнішні. Зокрема, спірним питанням є віднесення чинника «нестача елеваторних потужностей» одночасно до складу внутрішніх та зовнішніх загроз (с. 63).

2. У підрозділі 1.3. автором проаналізовано науково-методичні підходи до побудови механізму забезпечення економічної безпеки підприємств при їх формуванні як суб'єктів світових товарних ринків. Проте не виявлені особливості системи забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств-виробників зерна (с. 73). Даний підрозділ виглядав би якісно краще, якби автор більш критичніше проаналізував підходи науковців до відображення складу систем забезпечення економічної безпеки та зробив відповідні висновки щодо її слабких сторін.

3. Нагальність потреби розробки механізму забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств при виході на світовий ринок зерна була б більш обґрунтованою в разі дослідження впливу зернової галузі на конкурентоспроможність країни. Зокрема вважається доцільним розглядати показник конкурентоспроможності підприємств, які виходять на світові ринки зерна, в складі методики оцінки рівня економічної безпеки (с. 167).

4. Недостатньо обґрунтованим вважається граничний рівень індикаторів внутрішньої економічної безпеки виробника зерна та інтегрального показника агресивності зовнішньоекономічного середовища (рис. 3.2, с. 188).

5. Сформований за результатами оцінки економічної безпеки аграрних підприємств-виробників зерна перелік управлінських заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки (рис. 3.7, с. 204) вважається недостатнім і потребує розширення. План заходів був би повнішим в разі наведення заходів по кожному виду загроз, або по кожній функціональній складовій економічної безпеки. Доцільним також вважається прогнозування стану економічної безпеки в результаті реалізації заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств при виході на світовий ринок зерна.

Але вищезазначені зауваження, недоліки і дискусійні моменти не ставлять під сумнів отримані результати дослідження і можуть бути опрацьованими у процесі подальшого наукового пошуку здобувача.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Чорного Владислава Михайловича на тему «Забезпечення економічної безпеки українських підприємств, що виходять на світовий ринок зерна» відповідає паспорту спеціальності 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності, є самостійною, логічно завершеною, цілісною науковою працею, яка вирішує поставлене наукове завдання щодо створення науково-методичної бази для прикладних досліджень у галузі забезпечення економічної безпеки підприємств.

За змістом, оформленням, актуальністю, науковим рівнем, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота на тему: «Забезпечення економічної безпеки українських підприємств, що виходять на світовий ринок зерна» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а саме пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання

старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013. Автор дисертаційної роботи Чорний Владислав Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
академік Академії економічних наук,
завідувач кафедри менеджменту
Львівського державного університету
внутрішніх справ

З. Б. Живко